

אשיחה בהקד

פְּרֻשֵׁת פִּי תְּבֵא

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

סֵדֶר יוֹם רֵאשִׁי הַשָּׁנָה

בהלכה

אשיחה בחקיק

בהלכה

ניתן להשיג את ספרי המחבר:
שיחות חיזוק ה' כרכים
אשיחה בחוקיק ה' כרכים
קול חתן וקול שמחה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0506491414, 0509013000
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

שעור לפרשת נצבים סדר יום ראש השנה

- ג פיוטים קדם ישתבח.....
- ה 'היום תאמצנו'.....
- ה אי אמירת הלל.....
- ו י"ג מדות בפתחת ההיכל.....
- ו קריאה דיום א'.....
- ו קריאה דיום ב'.....
- ז הוספת עולים לתורה.....
- ח אכילה קדם התקיעות - לענין קדוש.....
- ט פיוט 'עת שערי רצון'.....
- ט הזכרת הקרבנות במוסף.....
- ט אם כבנים אם פעבדים.....
- י זה היום תחלת מעשיך.....
- י ועקדת יצחק היום לזרעו תזכר.....
- י הנהגת היום.....
- יא בשול מיום טוב לחברו.....
- יא שנה בראש השנה.....
- יב מנהג ה'תשליך' וטעמיו.....
- יג מעלת הרגעים האחרונים.....
- יד הדרך להשגת השפלות.....
- טו ימים נפלאים של הכנה.....
- טו אחרון אחרון חביב.....
- טז כח גמילות חסדים.....
- טז ותור ומחילה.....
- יז להתבטל למלך.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שעור לפרשת כי תבא

סדר יום ראש השנה

ואם לא רצו ההמון להמנע מאמירתם - יהיה זה קדם ברכות קריאת שמע, אבל בשום פנים לא יוסיפו דבר באמצע ברכות קריאת שמע, או בין הברכות לקריאת שמע.

ובשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תסט) כתב: נהגו בארצותינו לומר פיוטים לכבוד חתן ומילה קדם ברוך שאמר ולאחריו, ובין יוצר ואהבת עולם, ובין אהבת עולם לקריאת שמע, והרמב"ם כתב שאין ראוי לעשות כן, וכן נראה לי בודאי. אלא שמנהג זה פשט ברב המקומות, והנח להם לישראל.

והטור (או"ח סח) כתב: מה שיש נוהגים להפסיק בברכות קריאת שמע, לומר קרויץ (פרוש פיוטים, וראשי תבות קרויץ קול ר'נה וישועה בא'הלי צ'דיקים, בית יוסף) כתב רבנו מאיר הלוי שאסור לעשות כן משום הפסק, אך מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידיים. ורבנו תם דחק לקים המנהג, ואין דבריו נראים בעיני אדוני אבי הרא"ש, וטוב יפה הדבר לבטל מנהגם.

וכתב על זה מרן הבית יוסף, שדברים ברורים הם, וכן פסק בשלחן ערוך (שם) בזו הלשון: יש מקומות שמפסיקים בברכות קריאת שמע לומר פיוטים, ונכון למנע מלאמרם משום דהוי הפסק.

והנה לפני כמה דורות, היו נוהגים לומר בשבת זכור, הפיוט שחבר המשורר רבי יהודה הלוי מי כמוך ואין כמוך באמצע נשמת כל חי, וכמה מגדולי הרבנים קראו תגר על מנהג זה, והנהיגו לומר הפיוט הנ"ל לאחר חזרת השליח צבור, וכמו שכתב הגאון רבי יוסף איוגאס בשו"ת דברי יוסף (סוף סימן ה),

בסיעתא דשמיא, נמשיר אף בשבוע זה מענינא דיומא, הלכות סדר יום ראש השנה, כפי הדרך שסלל בזרוע עזו גאון עזנו מופת הדור מרן רבנו עובדיה יוסף זיע"א בספרו 'חזון עובדיה' חלק ימים נוראים. בתוספת נפרד בעזרת ה' יתברך.

פיוטים קדם ישתבח

הנוהגים להפסיק בפיוטים בראש השנה ויום הכפורים וימים טובים קדם ישתבח - אין רוח חכמים נוחה מהם וראוי לבטל מנהג זה בהסברה נאותה ובדרכי נעם, אלא אומרים אותם אחר חזרת הש"ץ, וכן המנהג בארץ ישראל ואין לשנות.

הנה בתוספות (ברכות מו, א; בפסחים קד, ב) מבאר שברכת 'ברוך שאמר' היא ברכה שנתקנה לפני פסוקי הזמירות, וישתבח היא ברכה שלאחריהם, ולכן אסור להפסיק ביניהם בדבור וכן כתבו הר"ף והרא"ש (ברכות ריש פרק אין עומדין) וכן מסיק הטור והשלחן ערוך (נא, ד). וכתב בשלחן ערוך הגאון רבי זלמן (קכד, ח) שלכן אסור להפסיק בפסוקי דזמרה לאמירת 'ברוך הוא וברוך שמו', הואיל ואין חיוב לאמרו מתקנת חכמים ואינו אלא מנהג. וכן כתבו בבאר היטב (סו סק"ט) ובשו"ת זכור ליצחק הררי (סימן ז), ועוד. ולפי זה נראה שמכל שכן אין להפסיק בפיוטים לפני נשמת כל חי, הואיל ואינם אלא רשות, ואפשר לאמרם אחר התפלה.

ובשו"ת הרמב"ם (פריימן סימן לב) נשאל אודות מה שאומרים פיוטים באמצע ברכות קריאת שמע במועדים ובשמחת חתן ומילה, והשיב שמהראוי שלא לומר דבר מהם, משום הפסק.

וסים: ואף על פי שהיה הדבר קשה בעיני העם לשנות המנהג שנהגו בו שנים רבות, מכל מקום כשהודיעו להם גדולי הרבנים שכן ראוי ונכון לעשות - חזרו והודו על האמת, כי ישראל קדושים הם.

והנה הגאון חיד"א בספר טוב עין (סימן יח אות לה) הביא מה שכתב הרב הגדול רבי דוד קוריאנאדי בכתב יד, שמרן השלחן ערוך לא כתב לבטל המנהג אלא לגבי פיוטים שמפסיקים בהם בברכות קריאת שמע, אבל פיוט 'מי כמוך' שאומרים אותו בגשמת כל חי, איני יודע מה מצאו בו עול חדשים מקרוב באו לשנות המנהג ולאמרו חוץ למקומו אחר חזרת התפלה. וכתב על דבריו מרן החיד"א שעמו הסליחה, כי באמת הקהלות שבטלו אמירת מי כמוך בגשמת כל חי - יפה עשו, שהרי אסור להפסיק בין ברוך שאמר לישתבח, וכתבו האחרונים שאף לברוך הוא וברוך שמו' אין להפסיק בפסוקי דזמרה, ואם כן איך יתכן להפסיק בפיוטים, ובפרט בפיוט 'מי כמוך' הארוך. ורבי יהודה הלוי וחבריו המשוררים לא ידעו שגסח גשמת כל חי ותקוני התפלה הכל בגוי על פי הקבלה, ברזין טמירין במספר ובמפקד התבות, ונרמזו בהם שמות הקדש, והיו סבורים שהדברים כפשוטם, ושהם שבחים פשוטים, ולכן חברו גם הם פיוטים ותקנו לאמרם, ואלו ידעו שהתנאים הקדושים תקנו כל אלה על פי הסוד - גם הם נסוגו אחור ולא היו מתקנים פיוטיהם בתוך גשמת כל חי וכיוצא. ולכן יישר כחם של הקהלות שהנהיגו שלא לומר מי כמוך בתוך גשמת כל חי, שהדין עמם וכן ראוי להנהיג בכל אתר ואתר.

גם בספר שלחן גבוה (ס"ו חרב) כתב שאנשי מעשה יראי ה' נזהרים לומר כל הפיוטים של ראש השנה ושל יום הכפורים לפני ברוך

שאמר או לאחר תפלת שחרית, וכן קבלנו מפי רבנו המקביל רבי נתן אשכנזי, וכן הנהיג אחריו מורנו הרב הגדול מהר"ר יוסף קובו ז"ל.

וכן כתב בשו"ת זבחי צדק (ח"ג סי' לט וקג) שהפיוטים של ימים נוראים כמו 'ידי רשעים' ו'שואף כמו עבד' וכיוצא באלו, נוהגים בבגדאד לאמרם דוקא קדם ברוך שאמר, שלא להפסיק מברוך שאמר עד סוף התפלה. וכן כתב הרה"ג מכלוף משה הכהן ראב"ד ג'רצא (ברית כהנה ח"ג מע' מ' אות א) שהפיוטים של ימים נוראים אומרים אותם קדם ברוך שאמר כדי שלא להפסיק באמצע פסוקי דזמרה. וכן כתב הגאון מהר"י אבולעפיא זצ"ל אב"ד דמשק (שו"ת פני יצחק ח"ה דף קסז, ד) וכן העלה הגאון רבי דוד מילדולא (שו"ת דברי דוד סי' כד), וכן הביא מנהג נכון זה בכף החיים (סי' סח אות ד).

אמנם הרה"ג רבי יוסף בן ואליד בספר 'שמו יוסף' (סימן רפד דף נו ע"ג) כתב שהמנהג שנהגו בכמה קהלות לומר פיוטים קדם גשמת' בחגים ובמועדים, וכן כשיש חתן ומילה בבית הכנסת, נראה שאין לבטלו, שאף על פי שאין להפסיק בפסוקי דזמרה מכל מקום כיון שעושים כן לשמחת יום טוב או לשמחת חתן וכלה, שפיר דמי לעשות כן. וכמו שהתירו לנגן בכלי שיר בשבת על ידי גוי לשמחת חתן וכלה, מכיון שהוא לצורך מצוה, והוא הדין כאן שאין לחוש לאסור הפסק כיון שאינו אלא מדרבנן.

ולכאורה אין דבריו נראים, שהרי אפשר לקיים שמחת יום טוב ושמחת חתן וכלה בפיוטים אלה לאחר חזרת השליח צבור, ולמה יעשו הפסק באמצע הזמירות בחנם. ומה שהתירו כלי שיר על ידי גוי לשמחת חתן וכלה, מפני שאין שמחה בלא כלי שיר, וכמבאר בטור (או"ח סי' שלח) בשם ראבי"ה,

א. לזהותו, עין 'ספונות' ספר יד עמ' מא הע' 19, ועמ' ערה.

הרוצים להמשיך ולהחזיק במנהג אבותיהם, וכן אין לחוש משום 'אל תטש תורת אִמְךָ' שכן אין בשנוי מנהג זה נדנדוד אסור, ונסתייע מתשובת מהרשד"ם, ע"ן שם.

'היום תאמצנו'

בחזרת השליח צבור, כשאומר פיוט 'ואתם הדבקים וכו' היום תאמצנו, אין לומר 'היום תכתבנו לחיים טובים', שאין אנו יכולים להחזיק עצמנו כצדיקים גמורים שנכתבים ונחתמים לאלתר, אלא יאמר 'היום תתגנו לחן ולחסד ולרחמים, ותכתבנו לחיים טובים ולשלום'.

כן כתב בשו"ת פניני קנסת הגדולה (סי' תקפד בהגה"ט אות ג) שאין לומר 'היום תכתבנו לחיים טובים', וכן הסכים הפרי חדש. ובגמרא (ברכות סא, ב): אמר רבה כגון אנו בינונים, ומה יענו אחריו אֲזוּבֵי קִיר. וכן אמרו (קדושין מ, ב): לעולם יראו אדם את עצמו כאלו חציו חיב וחציו זכאי, והינו בינוני. וכיוצא בזה כתב בשו"ת הרשב"ץ (ח"ב סי' יד) דאין לומר בתחנת 'היום הרת עולם': ותוציא לאור היום את משפטנו, שאין לנו להחזיק את עצמנו לצדיקים שנכתבים ונחתמים לאלתר לחיים.

אי אמירת הלל

אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים, לפי שהם ימים נוראים ויראה ופחד ונועדו לתשובה, ולא ימי שמחה יתרה. אבל אין צריך לדלג ההלל כשקורא פרקים אלה בדרך קריאתו בתהלים.

על פי הרמב"ם (תנ"ך ג, ו). ובגמרא (ר"ה לב, ב) איתא: אמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבוננו של עולם! מפני מה אין ישראל אומרים לפניך שירה בראש השנה וביום הכפורים? אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וישראל אומרים שירה? והקשה בטורי

ומכיון שהוא שבות דשבות במקום מצוה - לא אסרו חכמים. מה שאין כן בגדון שלנו שיש אסור הפסק בדבר, ואפשר לומר את הפיוטים לאחר חזרת השליח צבור.

וכדעת הרב 'שמו יוסף' - אחז גם כן הגר"ש משאש זצ"ל בשו"ת 'שמש ומגן' (ח"ג סי' נט) שקהל מרוקו נהגו להפסיק בפיוט 'מי כמוך' באמצע נשמת, וכן לומר פיוטי ראש השנה בין ישתבח ליוצר, ואין לשנות. וכתב (שם סי' סג אות ז) שטעמם כי לאחר החזרה אין להם אותו 'הרגש' שהיה מקדם. וכתב על זה מרן מופת הדור זיע"א שאין זה מספיק, ועינינו הרואות שבכל מקום שהנהיגו לומר את הפיוטים אחר החזרה, יש להם אותו הרגש, ואותה התלהבות ורשפי אש שלהבת יה. ולכן מדוע לא נחוש לדברי המקבילים שהאומרים שעל פי הסוד לא יכון להפסיק בפיוטים אלו, ובנקל יש לקיים דבריהם ולהניח אמירת הפיוטים לאחר החזרה, כי לא נגרע מהם דבר.

וכן כתב בספר בתי כנסיות (סימו ככד דף קכה ע"ב) שפקמה מנהגים רעים שאין רוח חכמים נוחה מהם, נתבטלו בדורות האחרונים, דאכשור דרי, ומהם המנהג שנהגו לומר בשבת זכור פיוט 'מי כמוך' בתוך נשמת כל חי. ושוב נתבטל המנהג, והנהיגו לאמרו אחר חזרת השליח צבור. ובשו"ת ויקרא אברהם (בקונטרס מקום שנהגו דף קכב, ג) העיר על מה שנהגו במקומו להפסיק בבקשות ופיוטים קדם נשמת, וכתב, ומקורב בטלנו מנהג זה, והנהגנו להניחם עד לאחר קדיש תתקבל. ע"ש. וכן כתב בספר עקרי הד"ט ארח חיים (סימן ד אות כא). וכן העלה הרה"ג רבי יוסף משאש בשו"ת מים חיים (סימן קנז).

וע"ן בשו"ת מטה יוסף (למהר"י הלוי גזיר אב"ד מצרים, או"ח סו"ס ג) שכתב שאם רב הצבור נתרצו לשנות ממנהגם ומנהג אבותיהם - רשאים לעשות כן, ולא חיישינו למעוט הקהל

אָבן (ר"ה טז, א) לַרְבִּי יוֹסִי דְאָדָם נִדוֹן בְּכָל יוֹם, אִם כֵּן לְעוֹלָם אֵין לוֹמֵר הִלֵּל. וּכְבָר הִבִּיא קֶשְׁיָא זוּ הָאֵלִיָּה רַבָּה (תקפד סק"ד) בְּשֵׁם סִפְר אַמְרָקְל, וְתַרְצֵ דְלָא דְמֵי דִינָא דְרַבִּים לְדִינָא דִיחִיד. וְעֵין ט"ז (שם סק"א), וּבִסְפָר יְדוּ בְּכָל (סי' קמו), וְכֵן בְּעֶרְוֵף לְגַר (ר"ה טז, ט), וּבִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (תקפב סק"א) מֵה שְׁכַתְבוּ בְּעֵינֵי זֶה.

י"ג מדות בפתיחת ההיכל

בְּשַׁעַת פְּתִיחַת הַהֵיכָל, יֹאמְרוּ "יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ", וּבִשְׁבַת מִתְחִילִים "אַתָּה הָרָאתָ לְדַעַת", וְכֵן יֹאמְרוּ "בְּרִיךְ שְׁמִי", וּי"ב פְּעָמִים "לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב בְּשָׁמַיִם" וּלְאַחַר מִכֵּן יְהִי רְצוֹן הַמִּיחָד לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה. יֵשׁ שְׁנֵהֲגוּ לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּטַעְמֵי הַמִּקְרָא ג' פְּעָמִים, וְיֵשׁ מִפְּקָפְקִים עַל זֶה שְׂאִין לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּיוֹם טוֹב, וְשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עֲדִיף. אֲבָל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים אֹמְרִים בְּפִתְיַחַת הַהֵיכָל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שְׁלֹשׁ פְּעָמִים.

הִנֵּה הַנוֹהֲגִים לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּיוֹם טוֹב, סוֹמְכִים עַל הַנֶּאֱמָר כֵּן בְּשַׁעַר הַכְּנֹנֹת (דף פט, ב) שֵׁיִשׁ לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּפִתְיַחַת הַהֵיכָל שֶׁל חֹג הַשְּׁבֻעוֹת, וְהוּבָא בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (סי' תפח סק"ה), וּבְכַף הַחַיִּים (סי' קלד ס"ק יא). אוֹלָם בְּשַׁעַר הַכְּנֹנֹת (דף קג ע"ד) מִפְּרָשׁ שְׁבָלִיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּה אָסוּר לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת כָּלֵל, וְהוּבָא גַם כֵּן בְּכַף הַחַיִּים (סי' תרפד סק"ג), וְאִם בַּחֵל הַמוֹעֵד אָסוּר, כָּל שְׁכֵן בִּי"ט.

וּבְשׁו"ת הַרְמ"ז (סי' יד) שֶׁנִּשְׁאָל מֵהַגָּאוֹן הַמְּקַבֵּל מֵהַר"י לִינְגוּ ז"ל, אֵיךְ הֵתֵר לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בִּי"ט. וְהַשִּׁיב לוֹ הַרְמ"ז, שְׁכִינּוֹן שְׁאוּמְרִים אוֹתָם בְּטַעְמֵי הַמִּקְרָא כְּאֵדָם הַקּוּרָא בְּתוֹרָה שְׁפִיר דְּמֵי. וְאַף שְׁבָבְרְכֵי יוֹסֵף (סי' תפח) הִבִּיא מִרְוֹן הַחִיד"א דְּבִרְי הַרְמ"ז שְׂאִין לְהַמְנַע מִלוֹמֵר י"ג מִדּוֹת, מִן הַטַּעַם הַנִּזְכָּר, מִכָּל מְקוֹם בְּסִפְרוֹ מוֹרָה בְּאַצְבָּע (סי' ז אות ריד) בְּדִינֵי יו"ט שֶׁל פֶּסַח, כְּתֹב שְׁבִשְׁעַת פְּתִיחַת הַהֵיכָל יֹאמְרוּ יְהִי רְצוֹן מִלֵּא מִשְׁאֵלוֹת לִבְנוֹ לְטוֹבָה וְכו'.

וּבְרִיךְ שְׁמִיָּה, וְלֹא הַזְכִּיר כָּלֵל אֲמִירַת י"ג מִדּוֹת. וְכֵן כְּתֹב עוֹד בְּקוּנְטְרָס כֶּף אַחַת (סי' כג) לְגַבֵּי יו"ט שֶׁל חֹג הַשְּׁבֻעוֹת, שְׁגַם שֵׁם לֹא הַזְכִּיר כָּלֵל אֲמִירַת י"ג מִדּוֹת. וְנִרְאָה שֶׁבְּכֹנֶה מְכֹנֶנֶת הַשְּׁמִיט דְּבָר זֶה, עַל פִּי מֵה שְׁכַתְבַּת בְּשַׁעַר הַכְּנֹנֹת שְׁאָסוּר לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, וְכָל שְׁכֵן בִּי"ט.

גַּם הַחֲסִיד מֵהַר"א מִנֵּי זַצ"ל בְּסוֹף שׁו"ת תַּנָּא דְּבִי אֵלֵיהּוּ (בְּהַלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה עֲמוּד תִּיא) כְּתֹב: בְּפִתְיַחַת הַהֵיכָל אֹמְרִים בְּרִיךְ שְׁמִיָּה, וּי"ב פְּעָמִים לְעוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּב בְּשָׁמַיִם, וּבִק"ק בֵּית אֵל אֹמְרִים י"ג מִדּוֹת, וְאֵנִי לֹא נִהְגֵּיתִי לְאַמְרָם אֵף עַל פִּי שֶׁהִזְכֵּרוּ בְּשַׁעַר הַכְּנֹנֹת בְּדְרוֹשׁ א' לְחֹג הַשְּׁבֻעוֹת, מִשּׁוּם שְׂרָאִיתִי מִי שְׁפָקֵק עַל זֶה מִטַּעַם שְׂאִין לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּיוֹם טוֹב, וְכֵן מֵהַרש"ו בְּחֻמְדַּת יִשְׂרָאֵל פְּקָפֵק עַל זֶה, וְאַמֵּר שְׁכַמְדָּמָה לוֹ שֶׁהָאֵר"י כְּתֹב כֵּן רַק בְּתַחֲלַת לְמוֹדוֹ, וְלִכֵּן לֹא הִנְהִיגְתִּי לְאַמְרוֹ. וְכֵן דַּעַת עוֹד מִחֲכָמֵי הַמְּקַבְּלִים, כְּבָר הָאָרִיךְ בְּזֶה הַגְרִי"מ הִלֵּל שְׁלִיט"א בְּקִבְצֵ תוֹרְנֵי מְקַבְּצֵיֶאל (גְּלִיוֹן כֹּא נִסָּן תַּשְׁנ"ו עֲמוּד צֶה) וְהַעֲלָה שְׂאִין לוֹמֵר י"ג מִדּוֹת בְּפִתְיַחַת הַהֵיכָל לֹא בְּיָמִים טוֹבִים וְלֹא בְּיָמִים הַנּוֹרְאִים, וְשְׁכֵן יֵשׁ לְהוֹרוֹת הַלֵּכָה לְמַעֲשֶׂה.

קריאה דיום א'

בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, קוֹרְאִים בְּתוֹרָה בְּפִרְשַׁת וִירָא: 'זֶה' פֶּקֶד אֶת שָׁרָה, עַד 'וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה', וּמִפְּטִירֵי בְּפִרְשַׁת פִּנְחָס 'וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ, וְהַהֲפָטָרָה בְּשִׁמּוּאֵל פָּרַק א' 'וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן הַרְמְתִים' בְּעֵינֵי פְּקִידָתָהּ שֶׁל חֲנָה, עַד 'וַיִּרְם קֶרֶן מִשִּׁיחוֹ', שְׁכֵן שְׁתִּיחֵן שָׁרָה וְחֲנָה נִפְקְדוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדֹאִיתָא בְּגַמְרָא (רֹאשׁ הַשָּׁנָה י, ב).

קריאה דיום ב'

בְּיוֹם הַשְּׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, קוֹרְאִים בְּתוֹרָה בְּפִרְשַׁת וִירָא עֵינֵי עֲקֻדַת יִצְחָק, וְהַמְּפָטִיר קוּרָא

הוספת עולים לתורה

חובת היום בכל יום טוב חמשה גברי הקוראים בתורה, ואם חל בשבת שבעה גברי, ומתו להוסיף ביום טוב כמה עולים נוספים, אך לא ירבו יותר מדאי משום טרח צבור. נכון מאד שכל אדם ירא ה' ישתדל לעלות לספר תורה באחד מן הימים הנוראים, ואף במקומות שנוהגים למכר המצוות - יקנה בדמים יקרים עליה לספר תורה. ובפרט בבתי הכנסת שנוהגים להעביר מרבית כספי התרומות לישיבות קדושות, שעליהם נאמר 'עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר'.

נוהגים שהשליח צבור והתוקע עולים לספר תורה בימים הנוראים, ואף על פי שאין חובה להעלותם, מפיון שמקבלים שכר על כך (א"ר תקפד סק"ט; מטה אפרים שם אות כב), מכל מקום מהיות טוב שיעלו לספר תורה בכלל העולים הנוספים.

הנה הר"ן (מגלה כא, א) הביא דעת מפרשים (דלא כרש"י שם), שאין להוסיף עולים ביום טוב שלא להשוותו לשבת. והרמ"א בהגה (ר"ס רפב) שם כתב שכן נהגו במדינות אלו, שאין מוסיפין על העולים ביום טוב מלבד בשמחת תורה. אולם הרמב"ם (תפלה יב, טו) סבירא ליה כרש"י שמתו להוסיף עולים ביום טוב, וכן דעת מרן הבית יוסף (שם) וכן המנהג.

והנה אף על פי שהרשב"ץ (שו"ת ח"ב סי' ע) כתב בשם רבנו יונה, שלא אמרו שמתו להוסיף על העולים בשבת ויום טוב, אלא בזמנם שהפותח והחותם בקריאת התורה היה מברך לפניו ולאחריה, וכל יתר העולים באמצע לא היו מברכים. אבל בזמן הזה שכלם מברכים לפניו ולאחריה, אם יוסיפו עולים יש לחוש לברכה שאינה צריכה, וכן כתב בשו"ת הרשב"ש (סי' תא ותכט), וכן בשו"ת יכין ובעז (ח"א סי' תכט). אולם רב הפוסקים חולקים על זה, וסבירא להו שגם

בפרשת פנחס 'ובחדש השביעי באחד לחדש', ומפטיר בירמיה (לא, א) 'מצא חן במדבר', עד 'הבו יקיר לי אפרים'.

כתב הר"ן שקורין פרשת העקדה בראש השנה, כדי לזכור עקדת יצחק. ומטעם זה תוקעין בשופר של איל, כדאיתא בגמרא (ר"ה טו, א): "אמר רבי אבהו: למה תוקעין בשופר של איל? - אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני".

ובזהר (ויקרא דף יח, א) אמרו שביום ראש השנה נעקד יצחק על גבי המזבח: "בהאי יומא, יצחק אתעקד ועקיד כללא, ושרה מלילת וקול שופרא תקיף לחדא, זכאה חולקיה מאן דעבר ביניהו ואשתזיב מניהו, אמר רבי אבא בגין כך קרינו פרשתא דיצחק בהאי יומא דבהאי יומא אתעקד יצחק לתתא ואתקשר בההוא דלעלא". והקשה במטה יהודה (סי' תקפד) סתירת מאמרי הזהר אהדדי, דאיתא בזהר בפרשת ויצא שהיתה העקדה ביום הכפורים. וכתב דבהכרח דעות חלוקות הם. והחיד"א במחזיק ברכה (קו"א סי' תקפד) כתב דלא תיקשי מזהר פרשת ויקרא, דשם אין הדברים כפשוטן אלא מתיחס למדות ובחינות רוחניות.

וכן הביא בשו"ת קרית חנה דוד (ח"ב סי' צג) משם מהר"ם די לונזאנו, ורמ"ע מפאנו בספר 'עשרה מאמרות', שעקדת יצחק היתה ביום הכפורים, ועל כרחו כדברי החיד"א הנ"ל. ומכל מקום מכרחים לומר דמדרשים חלוקים הם, דמצינו בדברי הראשונים מפרש שהיתה העקדה בראש השנה, וכן כתב הרקח (סי' ר עמ' פט), וכן הרא"ש מלונזיל בספר המנהגות (עמ' כט), ובאבודרהם (דף עב, ד), גם בספר תניא רבתי (טו"ס עד), ובבאורי מהרש"ה שם הערה מקורו מפסיקתא רבתי אות מ', והביא דבשמות רבה (פט"ו) איתא שבניסן היתה העקדה, וע"ו.

בזמן הזה שכלם מברכים לפניו ולאחריה, מתר להעלות נוספים. וכן דעת מרן השלחן ערוך (סי' רפב) שכתב דין המשנה דמתר להוסיף עולים בשבת, ולא חייש לברכה שאינה צריכה.

אכילה קדם התקיעות - לענין קדוש

תוקע המכרח לאכל לפני שיתקע בשופר, מן הדין מתר לאכל אכילת עראי (פגון פת עד כביצה) ופרות אפלו הרבה, בלי קדוש בין שחרית למוסף. ואם יש לו אפשרות לקדש תחלה - יקדש וישתה כמלא לגמיו בלבד, ויאכל כזית עגה או יותר עד כביצה, ואחר כך יאכל פרות ומגדנות כאשר תאנה נפשו, ואחר מוסף יחזר ויקדש על היין לפני שייסעד בביתו. ומה שיש נוהגים שכל הצבור מקדשים ואוכלים לפני תקיעות שופר - אין מנהג זה עולה יפה, ומנהג הספרדים שלא טועמים כלל קדם התקיעות עד סיום כל התפלה כלה.

תוקע שמכרח לאכל לפני שיתקע בשופר, כתב בזה בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' נד) שחייב לקדש על הכוס לפני שיאכל, שמיד לאחר תפלת שחרית חלה עליו חובת קדוש ואסור לטעם בלי קדוש.

אולם דעת רבים מן הפוסקים שמתר לטעם אחר שחרית בלא קדוש, דרק לאחר תפלת מוסף חלה חובת קדוש. כן כתב בעטרת זקנים (סי' פט) בשם מהרש"ל שלא חלה חובת קדוש אלא לאחר תפלת מוסף, וכן כתב מהר"מ זכות בתשובה כת"י (הובאה בשלמי צבור דף כב, א), וזה תכן דבריו: אודות השאלה אם מתר לטעם בשבת בין תפלת יוצר למוסף בלי קדוש, תשובה: פשיטא לי

דהכי הוי קושטא דמילתא להתיר, משום שעדין לא הגיע זמן חיוב קידושא רבה אלא לאחר מוסף.

גם בספר עקרי הד"ט (סימן יג אות ג) כתב בשם אגרות הרמ"ז כאמור, והוסיף: גם מהר"י אב"ד ור"מ בק"ק סיניא כתב אלי שרבו הפוסקים שפטרנו מקדוש למי שרוצה לטעם בין שחרית למוסף, והביא עדויות מפי רבנים שלוחי ארץ ישראל שהעידו שבכל ארץ ישראל נוהגים לטעם בין שחרית למוסף בלי קדוש, ושכן עשה מעשה מהר"א סגל, בלכתו יחד אתו בין שחרית למוסף לפקד לשלום את הרב הגאון הישישי מהרש"א מהזקנים בעיר קסאלי, והגישו להם מיני מתקה וקפה ואכלו ושתו בלי קדוש, וסיים: ומאן דמחמיר לקדש אינו אלא מן ההדיוטות, כיון שלא הגיעה חובת קדוש.

ואמנם, הפריז על המדה במה שאמר שהמחמיר אינו אלא מן ההדיוטות, דמצינו דעות פוסקים רבים שאסרו לטעם בין שחרית למוסף בלי קדוש, ב"ח (סי' רפו) עולת שבת (סק"ג), מגן אברהם (סק"א), אליה רבה (סק"ט) ובשלחן ערוך הגר"ז (ס"ד) ובתוספת שבת (סק"ד) וכן פסק להלכה המשנה ברורה (סק"ז), וכן כתב החתם סופר (יו"ד ס"ס ז), וא"כ העושים קדוש תחלה שפיר עבדי, ומכל מקום הנוהגים להקל בלי קדוש יש להם אשלי רב רבי שיכולים להשען עליהם.

ובפרט שיש לצרף להקל בזה את דעת הראב"ד בהשגות (שבת כט, י) דסבירא ליה שאין אסור לטעם קדם קדוש של יום, ורבים סבירא להו כמותו, כמבאר בחדושי מהר"ם חלאווה (פסחים קו, א) ורבנו דוד (שם) ובארחות חיים (דף סג, ב) בשם הרז"ה, וכן דעת המאירי (פסחים שם).

ג. רבי שבתי אלחנן דלוקיו (DEL VECCHIO באיטלקית: מן הזקנים) רבה של העיר קסאלי שבאיטליה, עין אגרות והסקמות רבנו החיד"א (בני ברק תשס"ו) עמ' צה.

ומתקן ואומר 'מוספי' (מ"ב תקצא סק"ו ובשעה"צ שם).

אם כבנים אם פעבדים

איתא בגמרא (קדושין לו, א): "בנים אתם לה' אלהיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים - אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים - אין אתם קרויים בנים, דברי ר' יהודה; רבי מאיר אומר: בין כף ובין כף אתם קרויים בנים, שנאמר: בנים סכלים המה, ואומר: בנים לא אמן בם, ואומר: זרע מרעים בנים משחיתים, ואומר: והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי".

והנה לכאורה לדעת רבי יהודה הנסח מובן היטב, שאנו אומרים: אם כבנים - שאנו עושים רצונו של מקום, אם פעבדים - שאין עושים רצונו של מקום. אולם לדעת רבי מאיר שהלכה כמותו, כמבאר בשו"ת הרשב"א (סי' קצד וסי' רמב) משום דקראי דייקי כנותיה, בהכרח שאנו אומרים כן בתורת ענוה והכנעה, וכמו שאמרו (ר"ה טז, ב) אמר רבי יצחק: כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה, וברש"י: שישאל עושין עצמן רשין בראש השנה לדבר תחנונים ותפלה, פעגין שאמר, תחנונים ידבר רש.

עוד יש לומר דהכל קאי על התשובה, דאיתא בגמרא (יומא פו, א): "רבי חנינא רמי: כתיב שובו בנים שובבים, דמעיקרא שובבים אתם, וכתיב ארפה משובתיכם! לא קשיא; כאן - מאהבה, כאן - מיראה. רב יהודה רמי: כתיב שובו בנים שובבים ארפה משובתיכם, וכתיב: כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה! (אלמא: עבדים מיקרו, רש"י). - לא קשיא, כאן - מאהבה או מיראה, כאן - על ידי יסורין". מבאר שישאל קרויים בנים, בין שבים מאהבה ובין שבים מיראה, ואולם בשבים מיסורין קרויים עבדים. וזהו

לכן הלכה למעשה - אין התקע חיב בקדוש, ואם יכול - יקדש על היין ויטעם מלא לגמיו בלבד, [שכן אסור לשתות רביעית יין קדם תקיעת שופר, דחשיב קביעות], ואחר תפלת מוסף כשיחזור לביתו יקדש שוב.

פיוט 'עת שערי רצון'

אחר קריאת התורה - אומרים הפיוט 'עת שערי רצון' [אשר חברו המשורר רבי יהודה בן שמואל אבן עבאס, ממשוררי ספרד (וחתום בראשי הפסקאות: יהודה שמואל עבאש). ולא כמו המופיע באי אלו מחזורים שחברוהו ג' אחים, מחזור אהלי יעקב] על מנת להזכיר עקדתו של יצחק אבינו.

ומה שהזכיר הפיוט: "הכין עצי עולה באון וחיל, ויעקד יצחק כעקדו איל וכו' והמון דמעיו גוזלים בחיל, עין במר בוכה ולב שמח", מקורו על פי המדרש (ב"ר פנ"ו): שלח ידו לטל הספין ועיניו מורידות דמעות מרחמנותו של אבא. ובמחזור ויטרי (סימן שח): ראה יצחק את אברהם שהוא בוכה, אמר לו יצחק: מה תבכה? אשרי שפחר בי הקב"ה וכו'.

הזכרת הקרבנות במוסף

המנהג הפשוט אצל בני ספרד בכל אתר ואתר, שלא להזכיר כלל במוסף של ראש השנה פסוקי הקרבנות, הן של ראש חודש הן של ראש השנה, וגם שלא לומר מלבד עולת החדש וכו'. (רי"ו דף מז, ד; בית יוסף סי' תקצא).

במוסף של ראש השנה, בין ביום הראשון ובין ביום השני, ואפלו אם חל בימי החל - צריך לומר את מוספי יום הזכרון, כדי לכלל הקרבנות והשעיר של ראש חודש שהיה קרב בראש השנה, כדאיתא בתוספתא (ריש פ"ק דשבועות), וכן מבאר בתוספות (ר"ה ח, ב). (שו"ע תקצא, ג). ואם טעה ואמר מוסף יצא, ודוקא אם חתם - אבל כל שלא חתם חוזר

וכן כתב הר"ן (על הרי"ף ר"ה ג, א) דלכך נהגו בברצלונה וגלילותיה להשכים באשמרות הבקר בכ"ה באולול, שכן אז החלה בריאת העולם, ובריאת האדם בא' תשרי. והביא לשון המדרש: נמצא אומר בר"ה נברא אדם הראשון וכו', בעשירית סרה, באחת עשרה נדון, בשתיים עשרה יצא בדימוס. אמר לו הקב"ה: זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס כך עתידו בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס, וכל זה אימתי? בחדש השביעי באחד לחדש, עד כאן.

והביא הר"ן קשית תוספות, דבגמרא איתא דחכמי ישראל מונין לתקופה כר' יהושע, אלמא סבירא לו דבניסן נברא העולם, ותרץ דכי מנינן לתקופה כר' יהושע לאו משום דסבירא לו כוותיה במאי דאמר דבניסן נברא העולם, אלא לפי שבו התחלת צמיחת האילנות והפרות, שכל זה נמשך אחר מהלך החמה התחילו למנות ממנו.

ועקדת יצחק היום לזרעו תזכר

צריך לומר במוסף 'ועקדת יצחק היום לזרעו תזכר', ואין לחשש דאף עשו במשמע, דכבר נאמר 'כי ביצחק יקרא לה זרע - ביצחק ולא כל יצחק', יצא עשו שאינו בכלל זרעו של יצחק. ויש נוהגים לומר 'לזרע יעקב', אף האומר כן הוי בכלל משנה ממטבע ברכות. ומכל מקום בדיעבד יצא. (מג"א תקצא סק"ח).

הנהגת היום

אוכלים ושותים ושמחים ביום טוב של ראש השנה, ויש נוהגים לאכל כל אותם פרות שהובאו על השלחן בליל ראש השנה לסימן טוב. ואין מתענים בראש השנה, ולא בשבת שובה, ואף תענית תשובה אין להתענות בראש השנה. ומכל מקום לא ירבו באכילה ושתיה יותר מדאי למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת

שאומרים, אם כעבדים - השכים בתשובה מפני היסוריו, אף על פי כן עינינו לה תלויות.

עוד יש לדקדק, דנקט ב'אם כבנים' לשון רחמים, ורחמנו כרחם אב על בנים, וב'אם כעבדים' - נקט לשון חנינה 'עד שתחננו'. ומהו פשר השנוי.

אלא דאיתא בתוספות (ר"ה יז, ב) שמדת רחום היא קדם שבאה הצרה, שמונע ה' יתברך ממנה מלבוא, ומדת חנון היא אחר שבאה הצרה, כמו שנאמר (שמות כב): "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". ולכן אנו אומרים 'אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים', ובטרם תבוא הצרה מהר יקדמונו רחמיך שלא תבוא. אבל אם אנו כעבדים - אין אנו ראויים כל כך לבטל כליל הצרה שלא תבוא, ועל כל פנים עינינו לה תלויות עד שתחננו ותוציאנו מן המצר מצרה לרוחה.

זה היום תחלת מעשיך

איתא בגמרא (ר"ה כז, א): "אמר רב שמואל בר יצחק: כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, כמאן - כרבי אליעזר, דאמר: בתשרי נברא העולם". והקשו תוספות דהא קי"ל כרבי יהושע דבניסן נברא העולם, כדאמרינן בגמרא (ר"ה יב, א) לתקופה כר' יהושע, (וכן הלכה למעשה, אנו מברכים ברכת החמה בניסן, שבחדש זה נתלו המאורות), ומתרץ ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים חיים, ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה להבראות ולא נברא עד ניסן ודכוותה אשכחן בפרק עושין פסין (ערויבין דף יח. ושם) גבי אדם שעלה במחשבה להבראות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד.

מיהו בפרקי רבי אליעזר איתא שתחלת בריאת העולם בכ"ה אולול, וביום ששי שהוא א' תשרי נברא האדם, ולכן אומרים 'תחלת מעשיך' כי האדם הוא עקר ותכלית הבריאה, וכאלו לא נברא שום דבר קדם בריאתו.

ה' על פניהם, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ל, ב) וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה.

כתב בשו"ת יהודה יעלה אקאד (או"ח סי' קסד) שיש להמנע משחיטת עופות בראש השנה, כי הנה בכל שחיטת בעלי חיים יש צער של בעלי חיים ואכזריות, אלא שהתורה התירה שנאמר 'וזבחת ואכלת'. ומכל מקום ביום הדין ראש השנה, שכלנו מבקשים רחמים מהקב"ה שייכנס לנו לפנים משורת הדין, נהגו להמנע משחיטת בעלי חיים, כי גם עלינו מטל להתנהג ברחמים כדכתוב 'ורחמיו על כל מעשיו', ועין מנהגי אלג'יר שבסוף שו"ת בית יהודה (ח"א דף קז, ב) והנוהגים כן ירחמו מן השמים. ומכל מקום לא פשט מנהג זה בכל המקומות, וכמו שכתב בשו"ת שמחת כהן (ח"ז סי' כח), שהמנהג פשוט בכל ערי תוניסיה לשחט עופות בראש השנה, ואין פוצה פה ומצפצף. וכן כתב בארחות חיים החדש (סי' תצח סק"ג) בשם הגאון בעל שואל ומשיב, שגם בלבוב נהגו לשחט בראש השנה.

בשול מיום טוב לחברו

אפלו בשני הימים של ראש השנה, אסור לאפות או לבשל מיום טוב ראשון ליום טוב שני, ואף על פי שקדשה אחת הן וכיומא אריכתא דמי - זהו רק להחמיר אבל לא להקל, ועוד דהאינדא אנו בקיאים בקיבועא דירחא ויום טוב ראשון עקר (ב"י תקג בשם הגהות מימוני). ומכל מקום מתר להדליק הנרות לעת ערב סמוך לחשכה ואין בזה משום מכין מיום טוב לחברו (של"ה פסחים דף כג, א).

וביצה שנולדה ביום טוב ראשון אסורה גם ביום השני, והוא הדין לפרות שנשרו מן האילן ביום הראשון של ראש השנה שאסורים עד מוצאי יום טוב השני (שו"ע תקצט). ונכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב הראשון של ראש השנה, אם יש במינו במחבר אסור

לאכל ממנו או לטלטלו עד מוצאי יום טוב השני בכדי שיעשו, אבל דבר שאין במינו במחבר אלא שיש לחוש שהובא מחוץ לתחום מתר לאכלו ביום השני, שבאסור תחומין לא החמירו (שו"ע תקטו, א; ח).

שנה בראש השנה

מנהג טוב שלא לישן ביום ראש השנה, שכן נאמר בשם הירושלמי 'מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה', ואם ראשו כבד עליו יישן מעט אחר חצות היום לנוח קמעא כדי שיתחזק לעבודת ה' יתברך.

איתא בירושלמי 'האי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה' (הישן בראש השנה ישן מזלו), והובא בהרמ"א בדרכי משה ובהגה (סו"ס תקפג). ואמנם הירושלמי אינו לפנינו, ולא נודע איה מקומו, וכבר העיר מזה במהרי"ץ חיות (מגלה יב) ובערוך השלחן (או"ח סי' תקצז).

וכן בזהר הקדוש (ויקהל דף קצט, א): "ויקרב אליו רב החבל, מאן רב החובל דא יצר טוב דאיהו מנהיג כלא, ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך וגו', לאו שעתא הוא למדמדך דהא סלקין לך לדינא על כל מה דעבדת בהאי עלמא תוב מחובר".

ובשער הפונות מתבאר שאחר חצות היום רשאי לישן וכתב שם (ד"צ ע"א): ואני זוכר שראיתי להאר"י ז"ל שאחר חצי היום שכב על מטתו וישן, והובאו דבריו בכף החיים (סימן תקפג ס"ק לו) ובבן איש חי. ואף על פי שבספר משחא דרבנותא (ח"ג סי' תקפג) צידד להחמיר גם אחר חצות, יש לתפס המובא בשער הפונות, דאיכא מעשה רב מהאר"י הקדוש. בפרט דאיכא פוסקים דלא חיישי להכי, עין בלקט ישר (עמ' קלא) שהגאון מהרא"י לא היה חושש לזה, והיה ישן בראש השנה, וכן כתב הפרי חדש בשם הב"ח (ומקורו בתשב"ץ קטן) שמהר"ם מרוטנבורג היה

רגיל לישן בראש השנה כמו בכל יום טוב, וכן מנהגם.

והגרש"ז אויערבאך היה אומר שאף לדברי הירושלמי הנ"ל אין צורך לקום משנתו ביום ראש השנה קדם עלות השחר, שלא אמרו בירושלמי אלא במי שנראה שאינו מתחשב בתקף קדשת היום שהוא יום הדין הנורא, וזהו במי שהולך לישן ביום ללא כל סבה מצדקת, אבל כל זמן שלא התעורר משנתו - אף שהאיר השחר, אין בזה משום זלזול לראש השנה. ולכן מי שהשנה נצרכת לו כדי לכוון בתפלתו כראוי, יישן כהרגלו (שלמי מועד עמוד מו). והינו כדאמרינן בספ"ה (כט, א) ובשלחן ערוך (סי' תרלט ס"ז) שאם היה ישן בליל החג בביתו מפני הגשמים ופסקו הגשמים אין מטריחים אותו לחזור לספ"ה כל אותו הלילה, אלא יישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר ויעור משנתו. וכתבו האחרונים דהינו שיעור משנתו מעצמו ואין צריך להעירו, ושאפלו אם נתעורר משנתו קדם עלות השחר אינו צריך לחזור לספ"ה, ורשאי לגמור שנתו בביתו.

והרב מטה יהודה העלה, שתכף מיד כשיעלה עמוד השחר יתגבר כארי ויקום ממטתו ולא יחזר לישן וכו' וחומרא יתרה היא, ובפ"ט אם ישב ולמד בתחלת הלילה כראוי.

עוד החמיר הרב מטה יהודה, דכיון דאמרו בגמרא (ספ"ה כו, ב) שאסור לישן ביום יותר משיתין נשמי, אף על פי שאין אנו נזהרים בזה בשאר ימות השנה, ראוי להזהר בזה לכל הפחות בעשרת ימי תשובה. ודמי למה שכתב השלחן ערוך (סי' תרג) שיש להזהר מפת של עכו"ם בעשרת ימי תשובה, אף על פי שאינו אלא חמרא בעלמא, וכל שכן בשנה שהיא אסורה מעקר הדין.

אולם האליה רבה (סי' ד סק"א) כתב שאין דין גמרא זה אלא מדת חסידות, כדמוכח

מהנהגת אבני בש"ס שם. עוד העיד הגרי"א חבר זצ"ל בשו"ת בגן עולם (או"ח סי' א) שהיה מנהג הגר"א לישן ביום יותר משיתין נשמין. וכתב דנראה לו לומר, דכל אלו הדברים לא נאמרו אלא במי שישן בלילה כדי צרכו, אבל הנעור בלילה ועוסק בתורה - מתר לישן ביום מעט. וכן אם רוצה להיות נעור בלילה ועוסק בתורה - מתר לישן ביום שקודם לו, כדי שתהא דעתו צלולה בלילה לעסק בתורה. וכ"ל גדול אמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והכל לפי מה שהוא אדם ולפי מזג טבע הבריאות. ובפ"ט שבארצות החיים (סי' ד סט"ז) כתב דיש אומרים דשיתין נשמין הם שש שעות, ודאי אין אדם מגיע לזה. ועל כל פנים, אין נראה להחמיר בזה בעשרת ימי תשובה, שחמרא יתרה היא, ולית דחש לה.

מנהג ה'תשליך' וטעמיו

אחר המנחה ביום ראשון של ראש השנה, הולכים על יד שפת הים, או אצל הנהר, או באר מים חיים או בור, לומר סדר תשליך.

ונהגו כן על פי מה שאמרו במדרש (ילקוט וירא רמז צט) גבי עקדת יצחק: "וכי מאחר שאין דרך מרבה למה נתעכב ג' ימים, אלא כיון שלא שמעו לשטן הלך ונעשה לפניהם כנהר גדול שלא יוכלו לעבר... עמדו להם המים עד צואריהם, תלה אברהם את עיניו לשמים, אמר: רבון העולמים, נגלית עלי ואמרת לי אני יחיד ואתה יחיד הודע שמי בכל העולם והעלה בנך לעולה, ולא הרהרתי אחר דבריך ולא עכבתי מאמריך, ועכשו באו מים עד נפש, אם טובע יצחק בני היאך יתיחד שמו? מיד גער הקב"ה בשטן והלך לו. ומבאר בזהר הקדוש שעקדת יצחק ארעה בראש השנה, ומטעם זה נוהגים ללכת לנהר לומר סדר תשליך להזכיר זכות אברהם ויצחק, ומנהג ישראל תורה הוא.

דמשכן מיא משכן שמעתיכו. לכן נוהגים גם כן ללכת על יד שפת הנהר לסימן טוב, שימשכו לנו חסדי השי"ת ורחמי לכתב אותנו לחיים טובים ולשלום, כמאמר הכתוב הנני נטה אליה כנהר שלום, וכן לערות עלינו רוח מרומם וקבלת על מלכות שמים תמשך עלינו כנהרות הללו.

ונוהגים לנער שולי בגדיהם בשעה שאמרים 'ותשליך במצלות ים כל חטאותם', כמו שכתב הרב אליה רבה (סי' תקצו), וכדמצינו בזהר הקדוש דבאתערותא דלתתא יהיה אתערותא לעילא, וכשם שמנער בגדיו למטה על המעין או על בור, כן יתנערו הקלפות לעילא משרש נשמתו וישלכו למצלות ים העליון שהם ס"מ ונחש. ויש להנהיגה זו גם כן סמוך מן המקרא (נחמיה ה, יג) גם חצני נערתי ואמרה ככה ינער האלהים וכו' (מחזור אהלי יעקב; שו"ת תורה לשמה סי' לא).

ורבים נוהגים לקרא התפלה שתקן הגאון חיד"א בספר צפרן שמיר (סי' יב) לאמרה עם התשליך, כאשר שבח הגר"ח פלאגי ב'מועד לכל חי' (סי' יג אות ע) את אמירתה, שמביאה לידי התעוררות תשובה.

נסים במעט דברי חזק ומהתעוררות במעלת הימים האחרונים שנותרו לנו עד הגיע יום הדין, ובנחיצות הגדולה לנצלם כפאות.

מעלת הרגעים האחרונים

אמר הרב הקדוש בעל התניא זיע"א, משם רבו הגדול המגיד ממעזריטש זי"ע, שקבל מרבו הבעל שם טוב זיע"א, שבשבת זו אין מברכין את החדש, על אף שהיא שבת הקודמת לחדש תשרי - שכן בשבת זו הקב"ה בכבודו ובעצמו מברך את החדש, ובכח 'ברכת החדש' זו אנו מברכין את כל שאר חדשי השנה.

ושער הפונות (דרושי ר"ה הקדמה): ענין המנהג שנהגו האשכנזים לילך ביום ראשון דר"ה אחר תפלת המנחה מעט קדם שקיעת החמה אצל הים הגדול או אצל מעין או באר מים חיים, וקורים אותו 'תשליך' - הנה הוא מנהג יפה, ויותר טוב הוא אם יהיה חוץ לעיר. ויעמד על שפת הים או על שפת הבאר או המעין ויקרא שם ג' פעמים מי אל כמוך כו' תתן אמת ליעקב כו' שבסוף ספר מיכה, שאלו הם בחינת י"ג תקוני דיקנא עילאה וכו'. וכשתאמר 'ותשליך במצלות ים כל חטאותם' תכון שישלכו כל חטאתיך ועוונותיך, וגם המקטרג העליון ישלך במצלות הים העליון, כי לסבה זו הצריך לאמרו על הים או על המים.

ובבית מאיר (סי' תקפג) כתב טעם המנהג לילך אל הנהר, שהוא על שם הפסוק (שמואל א, ז) וישאבו מים וישפכו לפני ה', ובתרגום הונתן: ושפכו לבהון בתיובתא כמיא קדם ה', ורש"י פי' סימן הכנעה, הרי אנו לפניך כמים הללו הנשפכין.

ובשו"ת עין אליעזר (או"ח סי' נא) כתב סמוך למנהג התשליך בראש השנה, מהכתוב בנחמיה (ח, א-ב): 'ויאספו כל העם פאיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער המים ויאמרו לעזרא הספר להביא את ספר תורת משה אשר צוה ה' את ישראל: ויביא עזרא הכהן את התורה לפני הקהל מאיש ועד אשה וכל מבין לשמע ביום אחד לחדש השביעי'.

ובמחזור אהלי יעקב (דף קמט, ב) כתב טעם למה שנוהגין לומר תשליך בר"ה, על פי מה שאמרו בכריתות (ה, ב) אין מושחין את המלכים אלא על המעין כדי שתמשך מלכותם, שנאמר (מ"א א, לג): ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרפבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון. ואמר ליה רב משרשיא לבגיה: גרסיתו גרסו על נהרא דמיא, דכי היכי

ראש השנה, ואין 'ויהי' אלא לשון צער, כמו שנאמר 'ויהי בימי אחשורוש'. והדברים סתומים ואומרים דרשני, דמה ענין 'מי אחשורוש ליום הדין של ראש השנה?

ובאר הגאון רבי חיים בן רבי בצלאל מפרידברג [אחי מהר"ל] ב'ספר החיים' דהכונה להזכיר לאדם אותם ימים, שהיתה אז גזרה נוראה על כלל ישראל להשמידם ולכלותם חלילה, מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, ולכן קם מרדכי והכניע את לבבם ועוררם לתשובה, ועל ידי זה נתבטלה הגזרה ונהפך הכל לטובה, ונתקיים בהם 'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר', כמו כן כהיום הזה המכניע ומשעבד לבו להשי"ת, ומתפלל בשברון לב יושע בישועת ה' כהרף עין, וכל שונאיו ואויביו יפלו תחתיו ויסתמו פיהם מלקטרג.

ותכלית ההכנעה כדי שיקבל על עצמו על מלכות שמים שלמה, ופעם שמע הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל את הש"ץ אומר 'המלך' בימים הנוראים, והרגיש בו כי הלה מחזיק עצמו ל'יש', לכן נגש אליו בהזדמנות ושאלו מדוע לא אמר 'המלך' כהגון, תמה הלה על שאלתו שהרי בודאי אמרו בקול ובנעימה כמנהג ישראל תורה, נענה רבי אליהו ואמר: "כשאתה אמרת 'המלך' היו שם שני מלכים, כי אתה בעצמך היית גם כן 'ישות' בפני עצמך, ואין שני מלכים משמשים בכתר אחד...".

הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע שמש כבעל תוקע אצל מרן אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב' זי"ע, שנה אחת נכנס ה'תולדות' קדם ראש השנה אל מרן הבעש"ט, ויחדו עסקו ברזין דרזין בסודות נוראים מפונות התקיעות, ה'תולדות' העלה על גבי הכתב את כל הפונות והסודות

וכתב בעל 'באר מים חיים' (פרשת נצבים): כל הברכות והטובות והחסד שנעשה בכל ימי השבוע לכללות העולם או לאדם פרטי, הכל נעשה ונמשך בשבת קדש שלפניה... ונמצאת למד מזה שגם ביום הגדול והנורא, עת משפט עמו ישראל בראש השנה והקצבת חייתם ופרנסותיהם ומזונותיהם, הנה הכל נעשה ונמשך בשבת שלפניו במקור מים החיים, ועל כן מבאר בשלחן ערוך (תכח, ד) שלעולם קורין אתם נצבים' קדם ראש השנה, לפי שהוא מרמז על ראש השנה, ד'היום' דא ראש השנה (זוה"ק פנחס דף רלא), וראש השנה נרמז ונחקק בשבת שלפניו, על כן קורין אותו בשבת הזה. והינו 'נצבים' - שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, והר ענינא מתחיל כבר בשבת זו, עין שם. לכן כל אדם יעשה בדעת לנצל כראוי שבת גדולה כזו.

הדרך להשגת השפלות

עוד מובא משם הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע (אמרי פנחס אות תמב), שבעת סעודה שלישית נגזר אף 'תנהגו עם האדם כל השבוע, עוד אמר, שלכן נקראת 'סעודה דזעיר אנפין', שצריך להיות קטן ושפל בעיני עצמו. והוסיף דהא בהא תליא, שבשעת סעודה שלישית אפשר לו לבקש על שפלות לכל השבוע, ולכך יש לבקש בסעודה שלישית של שבת לפני ראש השנה שיזכהו השי"ת להיות לו הכנעה ושפלות בראש השנה, שהרי אמרו (ר"ה כו, א) 'כמה דכייף אינש דעתיה טפי מעלי'.

ועל ידי לב נשבר זוכה האדם לשנה טובה ומתוקה, ובזה הסבירו את דברי הזהר הקדוש (פנחס דף רלא, א): "אמר רבי יהודה אל רבי שמעון בר יוחאי, לימא לן מר מילי מעליותא דראש השנה, אמר לו 'ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם' כל מקום שנאמר 'ויהי היום' דא

היה צדיק וחסיד ונמנו בו כל מעלות אלו, אולם בדורנו שאין מי שיתפלל עלינו: זה דור דרשיו מבקשי פניו יעקב סלה, אפלו אלו שהם פחותי המעלה בבחינת יעקב, צריכים לבקש פני ה' ולהתפלל לפניו אולי יחוס עליהם.

אחרון אחרון חביב...

ומה יקר היום הזה, יום אחרון בשנה, וכפי שהמליצו עליו צדיקים בדברי חז"ל (ר"ה ב, ב): "יום אחד בשנה חשוב שנה", והרי דין זה נאמר במנון השנים למלכים, כלומר שהמלך שנתמנה למלכות אף ביום אחרון של שנה - יחשב לו ממחרת כשנה שניה, כיוצא בזה לענין המלכת מלך מלכי המלכים הקב"ה על עצמו - המקבל על על עצמו ביום זה, נחשב לו כמו שעברה עליו שנה של על מלכות שמים.

והרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, באר את בקשתנו בתפלת המנחה לעת ערב בערב ראש השנה ברך עלינו את השנה הזאת, כי ישועת ה' כהרף עין, וברגע כמימרא תראה למפרע כי כל השנה שעברה התהפכה עליך לטובה.

מיהו האמת יאמר, דקשיא מעיקרא ליתא, וכפי שרגיל אחד מגדולי ירושלים לספר על יהודי אחד שהיה מעלה קשי זה באזניו תמיד, מדוע צריך להתפלל שיברך ה' יתברך את השנה הזאת בערב ראש השנה כאשר כבר תמה השנה, עד שבאחת השנים, אחר שהתפלל תפלת מנחה של ערב ראש השנה, קבל הודעה מעבר לים שכל עסקיו הגדולים שבארה"ב ירדו לטמיון ברגע כמימרא, ומאז הבין היטב כמה צריך להתפלל אף על אותן שעות ספורות שלא יארע לו שום תקלה וצרה ח"ו.

ואמר הרה"ק רבי ישראל אברהם בן הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע, שהעצה היעוצה

למען יהיו עמו למשמרת לכוון הפונות בעת תקיעת שופר.

ויהי ביום ראש השנה כאשר עלה ה'תולדות' על גבי הבימה ושופרו בידו, וזמן תרועה הגיע, פשפש הרה"ק למצא את הפתקא קדישא עם כל הפונות אף לא מצא, ותשבר רוחו בקרבו, ומתוך שברון לבו הגדול תקע את תקיעותיו כשהוא מכון רק פונות הפשוטות המובאות בספרי הפוסקים. לאחר גמר התפלה נגש ה'תולדות' אל מרנא הבעש"ט הקדוש, וקבל בפניו על שלא זכר כלל הפונות, ומי יודע אם עלו התקיעות לרצון להמתיק הדינים. ענהו הבעש"ט הקדוש: אני פעלתי שתאבד הפונות, יען אשר חפצתי שנפשוך ולבך יהיו שבורים, כי דע לה, שכל הפונות הנשגבות הם המפתחות בהם פותחין את שערי השמים, אף לב נשבר הריהו כגרזן המנותץ ומשבר את כל המנועולים וממילא כל הדלתות נפתחות לרוחה.

ימים נמלאים של הכנה

כתב המגן אברהם (תקפא סק"ט): כתוב בשל"ה הש"צ והתוקע צריכים להפריש עצמם ג' ימים קדם ראש השנה מכל דבר המביא לידי טמאה, וילמדו הפונות מהתפלות והתקיעות והוא מהזהר.

ואמר החתם סופר, שדין זה היה ראוי בדורות הקדומים, שהיו תוקעים ושליחי צבור הגונים, שהיה ביכלתם לעמוד בפרץ עבור כלל ישראל. אולם היום באפס כל אלו, ואנשי אמונה אבדו, צריך כל אדם פרטי להתבודד לעצמו בג' ימים אלו, וליחדם לתשובה ולחשבון נפש, אולי יתעשת האלקים ויכתבהו לחיים טובים ולשלום.

וענין זה נרמז במאמר הפוסקים (תהלים כד): מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו: נקי כפים ובר לבב... כל זה היה בדורות הראשונים, שהעומד בהר ה' עבור הכלל,

רבים חוששים מהזמנת אורחים בראש השנה, שכן הוא יום של כוונות נשגבות והכנת הלב, ובביאת אורחים לשלחן החג, יכול המצב להסיח דעת מתקופת עבודת היום, להוי ידוע לאלו דברי ספר 'אלף המגן' שהגומל חסדים עם העני בראש השנה, כאלו כון כל כוונות האר"י כלן בתפלותיו, ולעולם לא יפסיד.

ולענין תקלות שיכולות להגרם על ידי האורחים, כתב מהר"ש קלוגר כי בראש השנה צריך לקבל כל המארגעות בשמחה ובטוב לבב. ובגמרא (ר"ה כה, א) אמר רבי לרבי חזא: זיל לעין טב וקדשיה לירחא, דהינו שיש להתעצם במדת 'עין טובה' ועזרה לזולת, ורק לאחר מכן להגיע לראש השנה.

ואמר השפת אמת: ידועה ההלכה 'משנכנס אדר מרבין בשמחה' וכיצד מרבין בשמחה? אלא אמרו (שקלים א, א) באחד באדר משמיעים על השקלים, על ידי נתינה לאחרים אנו מרבין בשמחה. ומספר על חסיד עתיר ממון שהגיע לאדמו"ר ה'בית ישראל' ושטח בפניו את צערו שאף על פי שממון לא חסר לו, שבח לא-ל, אבל אין לו שמחה בלב, ומדוע כן? ענה לו האדמו"ר נאמר "פתחת שקי ותאזרני שמחה, רק אם תפתח את צרור הכסף לעניים - תזכה לשמחה!

ותור ומחילה

מכלל 'חסד' בגופו, היא האחיזה במדת הותור והמחילה לזולתו, ויש בזה עצה יעוצה לזכות בדין, כדברי הגמרא (ר"ה יז, א): "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ועבר על פשע, למי נשא עון - למי שעובר על פשע".

מעשה נורא ארע בישיבת מיר בעיר הקדש ירושלים. שנת תשכ"ז היתה עת מלחמה בארץ הקדש, בכל זמן המלחמה למדו התלמידים בחדר האכל, ששמש להם כעין מקלט מההפצצות, אבל פחד נורא שרר

לצאת זכאי בדין הוא שבשלשה ימים לפני ראש השנה לא תהא לו שום שיכות עם יצר הרע, כי בדיני עדות קיימא לן (ח"מ ז, ז) שהדין יכול לדון את אוהבו ולא את שונאו, ואיזהו שונא שאינו יכול לדונו, כל שלא דבר עמו ג' ימים מחמת איבה, ואמרו חז"ל (ברכות סא, ב): צדיקים יצר טוב שופטן, רשעים יצר רע שופטן, וממילא זה האיש שלא דבר עם יצרו זה השטן שלושה ימים מחמת איבה, נפסל השטן מלהיות הדין שלו, ולכן יצא זכאי בדין, אף כל זה בתנאי קדם למעשה שבמים אלו יעזב אותו לגמרי, ולא תהא לו שום שיכות עמו מטוב ועד רע.

כח גמילות חסדים

היה אומר בעל 'בית אברהם' מסלונים, שיש כמה מיני עבודות שעל ידן נתן להתקרב לבו, עבודת התורה, עבודת התפלה, וכשם שאלו מסגלים לכך - כך נתן להגיע לקרבת הבורא על ידי עבודת 'גמילות חסדים'.

הנה אמרו רבותינו: 'תשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רע הגזרה', ונראות כתב ה'לקט ישר' (הלכות סליחות) בשם 'החבר משה מינץ', לפרש היאך אפשר לקרע ולבטל גזרות קשות ורעות על ידי מצות גמילות חסדים, דהא כתיב (משלי יט, ז) "מלון ה' חונן דל", ובגמרא (ב"ב י, א) אמר רבי יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, כביכול 'עבד לון לאיש מלון', שהקב"ה נעשה כלון מן האדם, והנה בכל מקום קיימא לן (ח"מ יד, א) שהתובע הולך אחר הנתבע, והדין מתקיים בבית דין שהנתבע רוצה לילך אליו, מכל מקום בהלואה מחיב הלון - הנתבע ללכת אחר המלון התובע. מעתה, אם אמרנו שהקב"ה הוא כביכול כלון ממי שגומל חסד לחברו, נמצא שבד האדם - המלון להחליט לפני איזה ב"ד הוא רוצה להתדין, וממילא אפשר לו לטען שרוצה לעמד בפני מדת החסד והרחמים ולא בפני מדת הדין.

כלם מהמלחמה וסכנותיה. סים רבי חיים
בזעקו מנהמת לבו: רק בזכות עגונה זאת
נצלנו מהמלחמה!

להתבטל למלך

עוד עצה חשובה לעבודה בימים אלו, היא
להתבטל למלך ה', שהמתבטל למלך - זוכה
לישועה. והגאון חיד"א הביא משל על זה,
לאדם שנתפס על ידי לסטים, אשר היו
מענים אותו בענויים קשים ומרים. פעם
אחת עברה פמלית המלך בקרבת מקום.
הבין האיש כי יש לו הזדמנות להשתמט
מעולם הקשה, מה עשה? בעבר הפמליה
החל לצעק: המלך! המלך! השוודדים בראותם
כן נסו על נפשם - והוא התקדם לכוון
הפמליה ונבלע בה, מה שלא אפשר לשוודדים
למצאו. ואף בעניינינו, מי שמתבטל לבורא
בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ומוסר לו כל
ישותו, שום מקטרג אינו יכול לעמד בפניו.

ה' יזכנו לחזר בתשובה שלמה מלפניו, ימול
ערלת לבבנו ויערה עלינו כנחל רוח טהרה
ממרום, ויקים בנו מאמר הפסוק (יחזקאל לו,
כו) "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן
בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם
ונתתי לכם לב בשר", ובזכות זה נזכה אנחנו
וכל בית ישראל לכתיבה וחתומה טובה בספר
של צדיקים גמורים לחיים טובים ולשלום,
אמן ואמן.

שמה יפגע פגז בבנין הישיבה וימוטט את
הבנין כלו על יושביו.

כעבר ימי המלחמה, והבחורים כלם נשארו
בשלמות גופם ונפשם, עלו על גג הישיבה,
ומה מאד נחרדו לראות שלושה פגזים גדולים
אשר בכחם למוטט את כל בנין הישיבה -
מנחים בשלמות מבלי להתפוצץ, וידעו כי
גם עשה עמהם האלקים.

פנה ראש הישיבה הגאון רבי חיים שמואלביץ
זצוק"ל אל הבחורים ואמר: בחורים יקרים,
אל תדמו בנפשכם שגם זה היה בזכותכם,
אלא יודע אני אל נכון בזכות מי נצלנו, שכן
בשהותי בחדר האכל, ישבה לא הרחק ממני
עגונה אחת אשר בעלה עזבה לאנחות לפני
כמה שנים, ועד עתה עקבותיו לא נודעו,
היא נשארה לבדה עם חמשת עולליה הרכים,
ומני אז חרפת רעב מנת חלקה, ובקשי
מצליחה היא להאכיל את פיות עולליה
מהפרוטות המועטות שמשתכרת מנקיון
חצרות הבתים, ועתה בעת המלחמה הגיעה
עם בניה לשהות בחדר האכל, כי ביתה היה
חסר כל הגנה. בעת שגברו ההפצצות פנתה
ריבה זו אל אלקיה בדמעות ואמרה אליו -
רבנו של עולם, אתה יודע בברור שאם
אבוא בדין ומשפט עם בעלי, ללא כל ספק
שהצדק יהא עמי. על כן בקשתי ממך, הבה
ונעשה 'הסכם', אני מוחלת בלב שלם ומותרת
לבעלי על כל העצב אשר גרם לי, ואתה
תותר ותסלח לקהל עדת ישורון, שינצלו

בשורת טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"ד בי"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים

לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גהולג'הוד שליט"א
והתקבלו בס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים

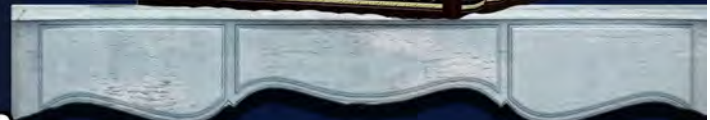
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 א.ש.טווד .ש.י.א

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000